

Vatan; Ne Türkiyedir
Türklerle Ne Türkistan.
Vatan; Büyük ve Müebbet
Bir Ülkedir Turan.

5 "Ziya GÖKALP'in Vefatının 100. Yılı Anısına" Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi

21-24 KASIM 2024
Antalya / TÜRKİYE

"In Commemoration of the 100th Anniversary of Ziya GÖKALP's Death"
5th International Turkic World Congress of Educational Sciences and Social Sciences
21- 24 November 2024 Antalya / TÜRKİYE

7. Cilt / Vol.
Türkoloji / Turkology

www.teskongre.org - www.turkegitimsen.org.tr - www.uaeseb.com

ANKARA-2024

ZİYA GÖKALP'İN VEFATININ 100. YILI ANISINA

5. ULUSLARASI TÜRK DÜNYASI EĞİTİM BİLİMLERİ VE SOSYAL BİLİMLER
KONGRESİ

21-24 KASIM ANTALYA / TÜRKİYE

ISBN 978-625-97623-3-3

7. CİLT

Türkoloji

Turkology Vol. 7

Editörler:

Doç. Dr. Veli Savaş YELOK

Prof. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Prof. Dr. Yılmaz YEŞİL

ANKARA-2024

Women in Selim İleri's Stories

Selim İleri'nin Öykülerinde Kadı

Dilnoza ABDULXAYEVA *

Özet

Türk toplumunda kadının saygın bir yeri vardır. Kadın, bir eliyle beşiği, diğer eliyle dünyayı sallayabilen kutsal bir yaratık olarak kabul edilir. Kadın, hassasiyetin ve inceliğin, sevginin ve sadakatin, sabırlı ve iradeli olmanın sembolüdür. Bir kadının mutluluğu sadece aileyi değil tüm toplumu etkiler. Edebiyatta tarihten bugüne kadar kadının toplumsal ve bireysel hayatı türlü açılardan ele alınmıştır. Türk edebiyatının seçkin ve üretken yazarlarından biri olan Selim İleri kendi öykülerinde kadın ve onun ruhsal durumunu ustalıkla yansıtmıştır. Selim İleri, eserlerinde Türk kadınının sosyal, kültürel, siyasi yaşamını, değişimlerini, bunalımlarını, yalnızlık ve üzüntülerini farklı sınıfların temsilcileri aracılığıyla göstermiştir. Kadının sadece dış görünüşünü değil, iç dünyasını, duygusal durumunu ve iç çatışmalarını da okuyucunun zihninde usta bir ressam gibi tasvir etmiştir. Selim İleri, *Türküsüz* öyküsünde Suat'ın aşık olduğu marangoz tarafından terk edildikten sonra yaşadığı ruhsal durumu anlatmıştır. Yazar, *Zeytinlikler Altında Sükun Yok* öyküsünde Mecide'nin yaşadığı zorlu bir hayatı, onun duygularını, mutluluğunu ve üzüntüsünü ortaya koyar. Günlük şeklinde yazılan *Hicran Yarısı* öyküsü Leyla'nın bahriye zabitiyle yaşadığı aşkı anlatır.

Bu bildiride Türk edebiyatının usta yazarlarından biri Selim İleri'nin *Türküsüz*, *Hicran Yarısı* ve *Zeytinlikler Altında Sükun Yok* adlı öykülerinde yer alan kadın karakterlerinin ruhsal durumlarının nasıl ortaya konduğu, bu yapılırken betimleme ve anlatım tekniklerinden yararlanma şekilleri tespit edilerek bunlarla ilgili değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Selim İleri, modern öykü, kadın, betimleme, aşk, yalnızlık.

Abstract

Women have a respected place in Turkish society. The woman is considered a sacred creature who can shake the cradle with one hand and the earth with the other. Woman is the symbol of sensitivity and delicacy, love and loyalty, and being patient and strong-willed. A woman's happiness affects not only the family but the entire society. In literature, women's social and individual lives have been discussed from various perspectives from history to today. Selim İleri, one of the distinguished and productive writers of Turkish literature, has masterfully reflected women and their mental state in his own stories. In his works, Selim İleri showed the social, cultural and political life of Turkish women, their changes, depressions, loneliness and sadness through representatives of different classes. He depicted not only the external appearance of the woman, but also her inner world, emotional state and internal conflicts in the reader's mind like a master painter. Selim İleri, in his story *Türküsüz*, described the mental state that Suat experienced after being abandoned by the carpenter he was in love with. In

*Taşkent Devlet Şarkınaslık Üniversitesi, Yüksek lisans öğrencisi, Taşkent, Özbekistan, dbermet0411@gmail.com.

the story *Zeytinliklerin Altında Sükun Yok*, the author reveals the difficult life Mecide lived, his emotions, happiness and sadness. The story of *Hijran Yarası*, written in diary form, tells about Leyla's love affair with naval officer.

In this paper, how the mental states of the female characters in the stories *Türküsüz*, *Hicran Yarası* and *Zeytinliklerin Altında Sükun Yok* by Selim İleri, one of the master writers of Turkish literature, are revealed, and the ways in which they use description and narrative techniques will be determined and evaluations will be made about them.

Keywords: Selim İleri, modern story, woman description, love, loneliness.

1. Giriş

Edebiyata hikaye ile başlayan sanatçılardan olan Selim İleri, ilk hikayesini *Yeni Ufuklar* dergisinde 1967 yılında yayımlamıştır, 1976 yılında *Dostlukların Son Günü* ile Sait Faik Armağanını kazanmıştır. Bugüne kadar yazarın on bir hikaye kitabı yayınlanmıştır. “Selim İleri’nin metinlerindeki temel malzeme duygudur. Kahramanlarının ortak noktası ise, onların anlaşılmasından kaynaklanan yalnızlıkları ve hüznüdür.” [1-5] Yazar, insanın gözle görmek, kulakla duymak mümkün olmayan en derin düşüncelerini, karmaşık duygularını, ince hislerini kelimelerle ifade etmeye çalışır.

Selim İleri eserlerinde yaşadığı dönemin farklı kesimlerinden olan kadın kahramanlarını oluştururken, özellikle onların iç dünyasını, ruhsal durumunu, psikolojisini tasvir etmeye önem verir. “Hikayelerin neredeyse bütününe yayılmış olan yalnızlık ve ezilmişlik durumu kahramanların cinsel kimliklerinden değil toplumsal konumlarından kaynaklanmaktadır. Buna rağmen hikayelerde sınıfsal çelişkilerden çok duygusal çatışmalar ele alınır.” [2-5] Yazarın öykülerindeki kadın karakterler: genç kızlar, anneler, anneanneler, çalışan kadınlar okuyucunun gözünde tüm duyguları, acıları ve iç dünyası ile canlanır. “Basit fiili gerçekçilikten yararlanmaktansa, insanın ruhsal yapısını çözümleme endişesinde olan İleri’nin öykülerinde, “eylem” anlatımından ziyade, iç derinlik hedeflenmiştir. Konuşmalardan, hareketlerden ziyade, insanın içinde akıp giden duygu, düşünce derinliği ön plandadır.” [3-2]

Selim İleri’nin öykülerinde sevgilinin terk etmesi, vefat etmesi, başka biriyle evlenmesi ya da hapsedilmesi sonucunda ortaya çıkan depresyon, bunalım, umutsuzluk, yaşama küsmek, yalnızlık gibi ortak ruhsal durum yaşayan genç kız kahramanlar var olup bu öyküleri benzer kahramanlar ve onların benzer sorunları birleştiriyor. *Türküsüz*, *Zeytinlerin Altında Hüznün Yok*, *Hijran Yarası* öyküleri de bu açıdan benzer öykülerdir. Bu öykülerde genç kızların kaderinden ve acı verici ruh halinden bahsedilir.

Türküsüz Selim İleri’nin 1967 yılında yazılan öyküsü olup Suat adındaki idealist bir öğretmen hakkındadır. Öykü olayları evde kalmış yaşlı bir kız olan Suat, annesi Mediha, abisi Nejat ve Onaylar arasında geçen diyalog şeklinde yazılmıştır. Diyalog, iki kişi veya daha fazla kişinin karşılıklı olarak iletişim kurduğu ve fikirlerini, duygularını veya bilgilerini paylaştığı bir konuşmadır. Kahramanın diğer kahramanlarla olan diyalogları, onun ruh halini ve içsel çatışmalarını anlamak için önemli bir kaynaktır. “Diyalog – anlatma esasına bağlı edebiyat eserlerinde kahramanların karşılıklı konuşmalarına verilen ad. Roman, hikaye ve tiyatrodan başvurulan bir anlatma tekniğidir. Kimi yazarlar diyalog tekniğini kullanarak düşüncelerini okura iletmişlerdir.” [4-4] Öykünün ana karakteri Suat’ın söyledikleri ve söylediklerinin ardındaki anlam onun nasıl bir ruhsal durumda olduğunu gösterir.

“Başka insanlar vardı, bilirdim. Mutluydu çoğu. Mutluluklarını kıskanmazdım ama, sevmezdim mutlu olmalarını. Biraz da acı çeksinler isterdim.” [5-3]

“Okulu, okulda evli öğretmenleri, sevgilileriyle yakaladığım öğrencileri de sevmezdim pek. Benim yalnızlığımı giderecek insanı onlar çalmışlar gibi gelirdi bana.” [6-3]

Suat’ın bu sözlerinden sevgilisi onu terk ettikten sonra nasıl bir duruma düştüğünü, yalnızlıkta çevresindeki insanların mutluluklarını nasıl izlediğini ve bundan dolayı acı çektiğini görebiliriz. Öykü kahramanları geçmiş günleri hatırlar ve o günlerle ilgili kendi düşüncelerini aktarırlar. Suat’ın marangoza olan aşkını, marangozun onu terk etmesini, bu yüzden Suat’ın hayata küsmesini ve içe kapanarak, umutsuzluğa kapılarak yalnız yaşamayı tercih etmesini, yabancılaşmasını, Nejat’ın Helene ile evlenmesini, Mediha’nın eski günlerini anlatırlar.

Öykünün adına gelecek olursak, *Türküsüz* kelimesi okuyucunun dikkatini çeker ve biraz düşündürür. Yazar, evli bir kadının küçücük olsa da kendi yuvasında ev işlerini yaparken mutluluktan bir şarkı tutturacağını güzel bir şekilde dile getirir. Helene'nin yemek yaparken, sofrayı kurarken, sesi güzel olmamasına rağmen türküyü söylediğini ve bunun Nejat'ın hoşuna gittiğini anlatır. Suat ise onları, onların mutluluğunu izler, onları kıskanır:

“Kendi içe dönük dünyamda kıskançlıkla gözlerdim sevginizi.” [7-3]

Suat'ın yalnızlıkta mutsuz bir yaşam geçirdiğini yazar bir kelime üzerine yüklüyor ve bu kelimeyi öykü adı olarak kullanıyor. Okuyucuya bu kelimenin anlamını fark ettirmek için yazar öykünün iki yerinde ipucu veriyor. Bu Selim İleri'nin insan hayatını ve duygularını ne kadar titizlikle gözlemlediğinin ve bunu öykülerinde ustalıkla yansıttığının kanıtıdır. “Sosyalizmi savunan Suat, Onay sevdiği için manavdan patlıcan alıp, onu hazırlayıp, pişirirken türküyü çağırmadığını söyleyerek onu “Türküsüz bir kadınsınız siz öğretmenim” diyerek eleştirir.” [8-8]

Selim İleri *Türküsüz* öyküsünde geriye dönüş tekniğini ustalıkla kullanır. “Geriye dönüş tekniği, dış zamana, takvime bağlı olarak devam etmekte olan olayların durdurularak, yani zamansal ilerleyiş sırası bozularak geçmiş zamandaki olaylara dönüp onları aktarma yöntemidir. Geriye dönüş tekniği, okuyucuda kişiler ve olayların geçmişi, öncesi, başlangıcı hakkında beliren meraklarını giderici bir işleve sahiptir.” [9-8] *Türküsüz* öyküsünde olaylar sondan başlar ve öykü kahramanları sırayla Suat'ın yaşadıkları hakkında görüşlerini, kendi anılarını dile getirir. Böylece öykü olayları okuyucuya anlamlı bir bütün içinde sunulmasını sağlar.

Eserde karakter ruh halinin sunulması ile ilgili D. Kuranov: “Yazar, eserde karakter psikolojisini doğrudan ve dolaylı yolla yansıtabilir. Kahraman duygu ve düşüncelerinin iç monolog, bilinç akışı tarzında ya da hakim anlatıcı dilinden anlatılması psikolojik tasvirin doğrudan anlatma şekli sayılır. Eserde karakter ruh halinin onun davranışları, konuşması, yüz ifadeleri, ondaki fizyolojik değişiklikler vasıtasında anlatılması dolaylı yoldan anlatmaktır.” [10-6] der. Suat sevgilisi onu terk ettikten sonra yalnız kalır, içe kapanır, mutlu insanları kıskanır, onlara yabancılaşır. Öyküde Selim İleri Suat'ın ruh halini onun olaylara karşı gösterdiği tepkisinde ve davranışlarında yansıttığına şahit oluruz.

“Mektup bile yazmıyordu bana. Dünyadan elini eteğini çekmişti bütün bütüne.” [11-3]

“Yasaktı mutluluk. Yalnız kalmalar, acılar, üzüncülerdi dünyamızı oluşturan. Daha doğuştan, yaşamlarımızın ilk yazında sürgündük içe kapanmalara.” [12-3]

Selim İleri öykülerinde yaşadığı toplumdaki adaletsizlikler sonucu ortaya çıkan kişisel bunalımları da kaleme almıştır. *Zeytinlikler Altında Sükün Yok* öyküsü böyle öykülerden biri sayılır. Bu öykü *Ağlayan Kiremitler* öyküsünün devamı sayılır. İki öyküde de Macide ve onun sevgilisi köyden şehre gelip fabrikada çalışmaya başlayan Recep hakkındadır. Yazar, Macide'nin zorlu hayatını anlatırken birey vasıtasıyla toplumdaki haksızlıklara değinir. N. Yakovleva'nın belirttiği gibi: “Grevler herhangi bir toplumsal ideal olmaksızın, yalnızca ekonomik yetersizlikler veya işverenlerin adaletsizliği nedeniyle gerçekleşir. Grevler her zaman işçilerin durumunun iyileşmesinin ve yaşamda başarının garantisi değildir. Tam tersine, bu gibi grevler işçi aileleri için trajik sonuçlara yol açtığı pek yaygındır. Önemli olan bu gibi olağanüstü olaylar yazarlar tarafından ele alınması doğal olarak kabul edilmelidir. Çünkü toplumun ileri düşünceli, hümanist duygulu temsilcilerinden olan yaratıcının (yazarın) bu tür konulara kayıtsız kalması mümkün değildir.” [13-9]

Zeytinlikler Altında Sükün Yok öyküsü barış ve özgürlük arzusunu vurgulamaktadır. Öykünün ana karakteri Macide'nin çok genç yaşında yaşlı bir imamlarla nikahı kısıyılır. Böyle mutsuz hayata dayanamayan Macide sevgilisi Recep ile şehre kaçır. Onların iki çocuğu olur. Fabrikada yaşanan ayaklandırma sonucunda sevgilisi Recep hapsedildikten sonra Macide yaşamını devam ettirmek için arkadaşlarıyla işbirliği yaparak bir “aşevi” kurmaya çalışır. Borç aldıkları Sacit Bey ona yan gözle bakar. Macide arkadaşları ve çocuklarıyla karakola giderler. Komiser Bey onlara yardım eder, evine götürür.

Zeytinliklerin Altında Hüzn Yok öyküsünde olaylar zaman açısından karışık verilir. Olaylar orta yerden başlar, imamlarla evlendiği günlerdeki mutsuz, kederli olaylar, Receple geçirdiği mutlu anlar, Ege'de, zeytinliklerde, gençken yaşadığı mutlu günlerin hatırası, o günlere olan özlem iç içe girerek

okuyucunun zihninde bir bütün oluşturur. Yazar, bu olaylar karşısındaki Macide'nin ruh halini onun davranışlarıyla sunar.

“Ama Macide titriyordu, kolu kanadı kırık, umutları hepten sönmüş.” [14-3]

Kadının geçmişte yaşadığı travmalar veya önemli olaylar, mevcut ruh halini derinden etkiler. Yazar öyküde Macide'nin geçmişte yaşadığı günleri, imamla geçirdiği hayatı anlatırken onun ruhsal durumunun ne kadar derinliğini göstermeye çalışır.

Kadının çevresindeki insanlarla olan ilişkileri, onun ruhsal durumunu etkileyen önemli bir faktördür. Destekleyici bir aile veya arkadaş çevresi, olumlu bir ruh hali yaratırken, olumsuz ilişkiler stres ve kaygı artırır. Öyküde Sacit Bey'in Macide'ye davranışı onu tedirgin bir hale getirir. Bu durum öyküde şöyle anlatılır:

“Macide tedirgindir artık, erinçsiz geçer uykuları gecelerin, ezbere ılık tanyeri, kadıncağz gözyaşlı, kimselere bildiremeden.” [15-3]

“Macide bir köşeye sinmişti, saç başı darmadağınktı. Adıloşu sımşık tutuyordu, akli Safiye'deydi.” [16-3]

Macide'yi böyle zorlu günlerde mutlu geleceğe olan arzu ve umut hayata bağlar. O hep bir gün mutlaka Recep'in hapisten çıkacağını ve birlikte Ege'ye, zeytinliklere gideceklerini, orada mutlu bir yaşam sürdüreceklerini umut eder. Ege, zeytinlikler ve beyaz güvercin gibi semboller öyküde geleceğe olan umudu temsil eder:

“Ağaçlar birbirine öyle sevgiyle, öyle korkuyla sarılmışlardır. Kimse ayıramaz onları birbirinden. İlk yaz bir beyaz güvercin gelir, mavi gözlerini kırpıştıra kırpıştıra bir zeytin dalı koparır incecik dalda bir iki yapracık, uçar uçar beyaz güvercin. Gün olur zeytin toplamaya çıkarız biz ikimiz. Eteklerimi açarım, avuç avuç yeşil zeytinleri, kara zeytinleri doldurursun sen Recep.” [17-3]

Sayın bu hikayenin son cümlesi: “Bu ülkede bir gün Recep, küçük insanlar için apaydınlık bir güneş doğacaktır.”(s. 92) hakkında şöyle demiştir: “Anlatıcının en son sloganik bir ifade biçimiyle dile getirdiği feryat önemlidir.”[18-8] Yazarın *Zeytinliklerin Altında Hüzün Yok* öyküsünü diğer öykülerinden farklı kılan bir özellik bu onun iyi bir şekilde sonuçlanmasıdır. Öykü okuyucuya iyiliğin sona ermediğini, yok olmayacağını aşılmasıyla değerlidir. Toplumda her zaman güzel düşünceli, güzel sözlü ve yardımsever insanlar varlığını gösterir.

Selim İleri öykülerinde “eski İstanbul'un mekanlarını, kişilerini, geleneklerini de anlatmaktadır. Bunu yaparken, üst düzey seçkin sınıf insanlarını anlatır.” [19-2] *Hicran Yarısı* öyküsünün ana karakteri Leyla Sacide Hanım da İstanbul'un saygın, önde gelen ailelerinden birinin Doğu ve Batı edebiyatına hakim kızıdır. Bunu öyküdeki şu cümlelerden anlayabiliriz:

“Leyla Sacide Hanım'ın şifon tuvaleti, tuvaletinin yakasını bezeyen gölge işi, zarafeti, göz kamaştırıcı güzelliği, yeni moda iskarpinleri bütün gece dikkati üstüne çekti.” [20-3]

“Ben ağılıyarak Anne Kareninayı okudum. Bu Rus muharrirleri bambaşka olüyorlar. Aşkın en canlısını taddım.” [21-3]

“Hüseyin Rahmi Bey'in Nimetşinasını andıran bir mukaddimeydi.” [22-3]

“Edebiyata meraklı oluştumdan, tahrirden hep pek ala alıştımdan, şiir denemelerimden bahis etdi Hamdune Hanım. Hınzır adam bütün garp müelliflerini ezbere biliyor. Ayaküsti Lamartin'in Gölünü okıdı, büyüldüm.” [23-3]

Selim İleri'nin sevgilinin ölümü nedeniyle yaşanan trajik aşk olayını konu eden *Hicran Yarısı* öyküsü günlük tarzında yazılmıştır. Yazar bu hikayede genç kızın dünyanın en güzel, en temiz, en saf duygusu olan aşkı nasıl yaşadığını, onun heyecanını, kalbinde geçen fırtınaları, ruhundaki coşkuyu kaleme alır. 1935 yılında yazılan bu günlüğe göre ana karakter Leyla bahriye zabıtine aşık olur. Leyla başta “O” olarak adını gizli tutan sevgilisini sonra Mecnun olarak dile getirir. “MECNUN büyük

harflerle yazılarak tarihte yaşanmış en büyük aşk hikayesiyle yaşadıkları arasında bir benzeşim kurulur.” [24-8]

“Ayın on beşi aydınlık on beşi karanlık” dedikleri gibi Leyla’nın mutlu günleri de uzun sürmüyor. Hayat insanın hiç beklenmediği olaylarla, dayanılması zor ayrılıklarla doludur. Leyla’nın sevgilisi bahriye zabiti böyle mutlu günlerin birinde sefere çıkar ve vefat eder. Leyla sevgilisinin vefat haberini öğrendiğinde derin bir üzüntü ve ıstırap içinde kalır. Acı ve kaygı içinde boğulurken, yaşadığı kaybın ağırlığı altında ezilir. İçinde bulunduğu bu ruhsal durum, o kadar acı ki hatta Leyla Allah’a hitap eder. Büyük bir ıstıraba kapılan, kalbi yanan Leyla’nın psikolojik durumu öyküde şöyle yansıtılır:

“Fakat heyhat! Evet, eyvah! Korkularım boşuna değilmiş. Yarabbi nasıl yapdın bunu, nasıl kıydın da... Meğer dünya ne kadar kalbsizmiş, kader meğer nasıl ıstırabla boğuluymuş. Bu mıydı, heyhat! Saadet benim için artık fani hayatta hiç gelmeyecek. Ne acı! Bu gece hiç bitmeyecek, bu sızı hiç fecr vakidlerinde dinmiyecek...” [25-3]

A.N. Nikolyukin editörlüğünde yayınlanan Edebi Terimler ve Kavramlar Ansiklopedisi’nde diyalog ve monolog konuşma hakkında verilen bilgiye göre: “Otomatik iletişim ve hayali iletişim zaman dahilinde iç konuşma veya yazılı konuşma (samimi günlükler) biçimini aldı.” [26-7] Bu bilgiden yola çıkarak *Hicran Yarası* öyküsündeki Leyla’nın günlüğüne yazdığı duygularını, düşüncelerini ve hislerini insanın iç sesi, iç monologu olarak değerlendirebiliriz.

Nurullah Çetin’e göre: “Roman kişileri sunulurken ya bedensel özellikleri ya da ruhsal özellikleri üzerinde durulur. Ruhsal Boyut: Roman kişilerinin duyguları, düşünceleri, heyecanları, idealleri, beklentileri, özlemleri, üzüntüleri, iç çatışmaları, hayal kırıklıkları, çelişkileri yani bir bütün olarak ruhsal dünyalarının sunumudur. Buna göre roman kişilerinin iç dünyalarında olup bitenler, duygu ve düşünceleri, tepki ve tavır alışları, hayalleri, ince duyguları aktarılır.” [27-1]

Emil Zolya, Lev Tolstoy, Hüseyin Rahmi gibi Batı ve Doğu edebiyatının ünlü yazarlarının eserlerine hakim olan Leyla sevgilisi toprağa gömülürken doğa onunla acı çekiyor, gökyüzü de onunla beraber ağlıyor gibi hisseder.

“Bugün onı Karacaahmet’in doymak bilmez toprağına gömdük. Hayırsız toprak, neyleyeyim ben seni! Tabiat da büyük matem gecemize saygı duyarak hiçkırıklarla yağmurunu yağıdırıyordu. Semâdan boşanan yağmurun sevgilinin kanlı yaş pınarları ile, yaş pınarlarından akan gözyaşlarına bu kadar benzeyebileceğini hiç aklıma gelmemişti. Uzak ve mor tepelere hazânın bulanık sisleri çökince, yalnız ve üzgün yapraklar benim dokunulmamış genç kızlığım gibi sararınca tahammül edilmez bir melâl ile ağlamak istiyorum. Hazin bir sonbahar güneşi menekşesiz kalan kırlara aksedince bitgin bir ruhile ölmek istiyorum.” [28-3]

Karakterin düşünceleri ve iç monologları, onun ruhsal durumunu doğrudan yansıtır. İç monolog yazarın eser kahramanının iç dünyasını derinlemesine analiz etmesine olanak tanır. Yazar, eserdeki karakterlerin gizli, saklı düşüncelerini kendi dilleri aracılığıyla ortaya çıkararak okuyucunun eserin gelişimini anlamasına yardımcı olur. “İç konuşma yöntemi, kişilerin ruhsal durumlarını, suç, yanlışlık ve günahlarını itiraflarını, beklentilerini, hayal kırıklıklarını, özlemlerini, tasavvur ve tahayyüllerini sergilemede oldukça yararlı bir yöntem. İnsan, gündelik hayatta da her şeyi dışa vuramayabilir, başkalarına söyleyemediği bazı şeyleri kendi kendine söyler ve iç itiraflarda bulunur. İç konuşmada kişi, iç dünyasını aracısız olarak doğrudan doğruya sergiler.” [29-1] Genellikle yazarlar, eser kahramanlarının hayatındaki en gergin, çelişkili ve dramatik durumlarında iç monolog tekniğini kullanır. Çünkü böyle bir durumdaki duygu ve düşünceler kahramanın orijinal zihinsel imajını tam ve canlı bir şekilde yansıtır.

“Leyla’nın babasının bir sene sonra iflas edişi sonsuza dek o aşkla yaşamaya ant içmiş Leyla’yı bir evlilik eşğine getirir. Bahriyeli için hazırlamış olduğu “papatyalarla bezenen gelin tacı” şimdi “kefen gelinliğinde ölü yüzünü örtecek bir iki yalnızlık demeti” haline dönüşmektedir. Dolayısıyla arzu edilene kavuşamayışın ve yalnızlık girdabında dönenmenin öyküsünü okuyoruz.” [30-8] Öykünün dikkat çekici daha bir yönü bu yazarın kullandığı dildir. İfadenin, görüntünün o döneme uygun olarak işlenişi, kiyafetler, eşyalar ve objeler sadece dışsal sanatsal süsleme olmayıp, o dönem insanının ruhunu yansıtmaları eserin etkili, inandırıcı olmasını sağlamıştır ve onun değerini arttırmıştır.

2. Sonuç

Selim İleri'nin Öykülerinde Kadın başlıklı çalışmada, incelenen üç öyküden hareketle kadın karakterlerinde yalnızlık, umutsuzluk, yabancılaşma, kıskançlık tespit edilmiştir. Selim İleri'nin bu öykülerinde edebi eserlerde en çok tartışılan konulardan biri olan kadının aile içi ve toplumsal ilişkiler, aşk ve evliliğe dair problemler sonucunda ortaya çıkan kahramanın ruhsal durumu Selim İleri'nin kendine özgü yaklaşımıyla yansıtıldığına şahit oluruz.

Türküsüz öyküsünde yazar geriye dönüş tekniğiyle sevgilisi terk ettikten sonra evde kalmış yaşlı bir öğretmen kız Suat'ın iç dünyası yansıtılırken duruma kahramanların farklı bakış açılarıyla sonuçlardan ziyade kadının bu duruma geliş sebeplerine de değinildiği gözetlenir. Selim İleri'nin diğer öykülerinden farklı olarak *Türküsüz* öyküsü diyalogla başlar. Okuyucu kendini direkt kahramanların karşısında bulur. Yazar diyalogları öykünün sonuna kadar sürdürür ve kahramanların iç dünyalarını, duygularını ve durumlarını okuyucuya daha iyi bir şekilde aktarmayı amaçlar. Öyküdeki diyaloglar, okuyucuyu olayların içine çeker ve karakterlerin arasındaki etkileşimleri gerçekçi bir şekilde yansıtır.

Yazar, *Zeytinlikler Altında Sükun Yok* öyküsünde çok genç yaşında imamla evlenmek zorunda kalan, sonra sevgilisiyle şehre kaçarak yaşam mücadelesi veren genç bir anne Macide'nin ruh halini ustalıkla kaleme alır. Toplum hayatının çeşitli olumsuz ve karmaşık görüntüleri karşısında kadının ne kadar güçlü irade sahibi olduğuna, ailesi ve çocukları için her türlü zorluklara dayanabileceğine daha bir kez tanık oluruz. Soylu bir ailenin kızı olan Leyla'nın trajik aşk öyküsü ele alınan *Hicran Yarısı* 'nda yazar kahramanın psikolojisini iç konuşma tekniğiyle yansıttığı görülür.

Selim İleri, sınıfsal olarak birbirinden farklı olan bu üç karakterin duygularını, özlemlerini, üzüntülerini, hayal kırıklıklarını ve iç dünyalarını tüm derinlikleriyle aktarmıştır. İnsan ruhunun açıklanması çok zor olan katmanlarını keşfetmiş ve karmaşık duygusal süreçleri ikna edici bir şekilde anlatmıştır. Sonuç olarak Selim İleri karakterlerinin karmaşık zihinlerini ve duygusal derinliklerini okura aktarmak, hissettirmek için çeşitli edebi teknikleri verimli bir şekilde kullandığını söylemek mümkün.

3. Kaynaklar

1. Çetin, N., Roman Çözümleme Yöntemleri, 11. Baskı, Ankara: Öncü Kitap Basımevi, 136-140, (2012).
2. Harmancı, A., Selim İleri'nin Edebi Kişiliği ve Öykücülüğü, Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 356-357, (2006).
3. İleri S, Otuz Yılın Bütün Hikâyeleri 1967-1997, İstanbul: Oğlak Yayıncılık ve Reklamcılık Ltd. Şti, 37-110, (1997).
4. Karataş, T., Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Perşembe Kitapları, 10, (2001).
5. Korkmaz, R., Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000, 10. Baskı, Ankara: Grafiker Yayınevi, 366, (2015).
6. Quronov, D., Adabiyotshunoslikka kirish, Toshkent: A.Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 49, (2004).
7. Николукин А.Н., и др., Литературная энциклопедия терминов и понятий, Москва: НПК Интелвак, 228, (2001).
8. Sayın, S., Selim İleri'nin Hikâyeleri ve Hikâyeciliği, Yüksek Lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 33-151, (2006).
9. Яковлева, Н.С., Турецкий рассказ (40-70-е годы XX века), Ленинград, 30, (1982).